

Skimun skiptir máli

Í tengslum við fyrirhugað fræðsluáttak um ristil- og endaparmskrabbamein kom hingað til lands í marsmánuði Nea Malila frá Finnlandi en hún hefur stýrt yfirgrípsmikilli skimun fyrir ristilkrabbameini í Finnlandi frá árinu 2004.

Árangur hefur verið mjög góður og þátttaka farið fram úr björtustu vonum. *Læknablaðið* átti samtalið við Nea Malila en hún var stödd hér á landi í boði Krabbameinsfélags Reykjavíkur og Krabbameinsfélags Hafnarfjarðar en félögin stóðu fyrir málþingi um ristilkrabbamein 14. mars undir yfirskriftinni Forvörn er fyrirhyggja.

Krabbamein í ristli og endaparmi er þriðja algengasta krabbameinið í báðum kynjum meðal Íslendinga. Árlega greinast um 112 einstaklingar með þessi krabbamein og 40-50 sjúklingar deyja á hverju ári vegna þessa sjúkdóms, ef tekið er mið af árabílinu 1995-1999. Meðalaldur þeirra sem greinast eru um 70 ár, en nýgengi (fjöldi nýrra tilfella á ákveðnu tímabili) byrjar að aukast um 50 ára aldurinn, en er tiltölulega sjaldgæft fyrir fimmtugt eða um 6-7% af öllum greindum ristilkrabbameinum. Krabbamein í ristli á árunum 1995-1999 er heldur algengara hjá körlum (240) en konum (186), en endaparmskrabbamein er nær jafn algengt (66 konur, 70 karlar). Þessi krabbamein eru því heldur algengari hjá körlum. Um 90% þeirra sem greinast eru 50 ára eða eldri. Þá greinast 11-12% æxlanna við 50-60 ára aldur, 20% við 60-70 ára aldur. Rúmlega helmingur ristilkrabbameina sem finnst á hverju ári greinist hjá einstaklingum sem eru á aldrinum 50-75 ára.

Ofangreindar upplýsingar koma fram í nýrri grein Ásgeirs Theódórs meltingarfærasérfræðings sem birt er á doktor.is. Þar segir Ásgeir enn fremur:

„Hér á landi hefur verið í undirbúningi markvisst fræðsluáttak, sem aðallega mun beinast að almenningi varðandi krabbamein í ristli og endaparmi. Mun það fjalla um áhættuþætti, einkenni og ýmsar forvarnaraðgerðir. Fyrirhugað er að hefja þetta fræðsluáttak næstkomandi haust. Þá hefur nefnd á vegum landlæknis skilað tillögum að leiðbeiningum um skimun fyrir krabbameini í ristli og endaparmi. Umsagnir nokkurra aðila um þessar tillögur eru nú til athugunar, en

endanlegum leiðbeiningum um eftirlit og skimun fyrir þessu krabbameini er að vænta fljótlega.“

Góður árangur af skimun

„Frumkvæðið að skimunarátakinu fyrir ristilkrabbameininu kom frá samtökum Krabbameinsfélaga í Finnlandi og undirbúningur hófst 2001. Rökin fyrir því að hefja skimun voru niðurstöður rannsókna í öðrum löndum þar sem sýnt var fram á með óyggjandi hætti að skimun drægi úr dauðsföllum af völdum krabbameins í ristli og endaparmi,“ segir Nea Malila.

Hún segir að sveitarfélögum í Finnlandi sé í sjálfsvald sett hvort þau taki þátt í skimuninni en ef þau geri það gangi þau inn á skilmála um framkvæmd skimunarinnar sem krabbameins-samtökin hafa sett. „Sveitarfélögin greiða fyrir póstkostnað við skimunina og sjá síðan um að vinna úr gögnum og sinna speglunum við þá sem kallaðir eru inn í kjölfarið. Þetta hefur gengið mjög vel og skilað mjög góðum árangri. Fram að þessu hefur um helmingur allra sveitarfélaga í landinu tekið þátt og framundan er þátttaka þriggja stærstu sveitarfélaganna, borganna, og markmiðið er að ná til helmingis allra í markhópnum.“

Skimunin er takmörkuð við aldurshópinn 60-69 ára og Nea segir að vissulega hefði þau viljað stækka markhópinn með því að taka inn aldurs-hópinn 50-59 ára en það hafi verið talið of kostnaðarsamt. „Dánartíðni af völdum þessa krabbameins er hæst hjá 74 ára karlmönnum og því varð aldurshópurinn 60-69 ára fyrir valinu.“

Skimunin fer þannig fram að þátttakendur fá sent í pósti einfaldan skimunarbúnað til að taka saursýni og senda það síðan til baka þar sem leitað er eftir hvort blóð leynist í saurnum en það er ein

Hávar
Sigurjónsson

öruggasta vísbindingin um að frumubreytingar og æxlisvöxtur eigi sér stað í ristlinum. Nea tekur þó skýrt fram að þessi skimun sé ekki óyggjandi, krabbameinið getur verið til staðar þó ekkert komi fram við skimun. „Rannsóknir hafa sýnt fram á að hægt er að draga úr dauðsföllum af völdum ristil- og endaþarmskrabbameins um ca. 16% með skimun og þó það sé kannski ekki mjög hátt hlutfall er það umtalsvert, ekki síst ef haft er í huga að krabbameinsleit í brjóstum skilar um 22% árangri í lækkun dánartíðni. Í Finnlandi hefur leit að leghálskrabbameini skilað 80% árangri sem er gríðarlega góður árangur.“

Skimunin í Finnlandi nær jafnt til karla og

kvenna en Nea segir að það hafi vakið athygli þeirra að mun færri einhleypir karlar hafi tekið þátt í skimuninni en giftir. „Svörunin hjá einhleypum körlum var rétt innan við 50% en hjá giftum körlum var svörunin um 70%. Það er því ljóst að eiginkonurnar hafa mjög hvetjandi áhrif á karlana en lítil munur er á svörun hjá giftum og einhleypum konum. Meðalsvörun er um 70% sem verður að teljast mjög gott.“

Nea Malila segir mjög mikilvægt að fjölmiðlar taki þátt í átaki um skimun með umfjöllun og hvatningu til almennings. „Það skiptir miklu máli við að upplýsa almennung um tilgang skimunarinnar og draga úr fordómum og feimni við hana.“

Suderø Sygehus - Tvøroyri Færøerne

Overlæge

En stilling som overlæge i almen kirurgi ved Færøernes Sygehusvæsen, med tjeneste på Suderø Sygehus, Tvøroyri, opslås herved ledig til besættelse fra 1. september 2009.

Sygehuset der blev taget i brug i 1995 er et blandet med/kir. sygehus med 30 sengepladser.

Der kan oplyses at der ved sygehuset i øjeblikket er ansat 2 kirurgiske overlæger samt en medicinsk overlæge.

Stillingen ønskes besat med en speciallæge i kirugi. Ansøgere med en bred uddannelse vil blive foretrukket.

Løn og ansættelsesforhold i henhold til aftale mellem Figgjarmálaráðið og Serlæknafelag Føroya – F.A.S. for tjenestemandsansatte overlæger på Færøerne.

Ansættelse sker i henhold til tjenestemandregulativet med en prøvetid på 2 år.

Yderligere oplysninger vedrørende arbejdsforhold m.m. fås ved henvendelse til sygehusets overlæger tlf 00298 – 343300, eller ved henvendelse på vores hjemmeside www.ssh.fo

Ansøgning med C.V. og autorisation m.m. tilsendes:

Suderø Sygehus
att: Sygehusinspektøren
Sjúkrahúsbrekkkan 19
Fo-800 Tvøroyri
Færøerne
Ansøgningsfrist 15. april 2009

Starfsstyrkir til vísinda- og þróunarverkefna í heimilislækningum

Vísindasjóður Félags íslenskra heimilislækna (FÍH) mun veita allt að 5 milljónum króna til starfsstyrkja á þessu ári. Af því tilefni auglýsir sjóðurinn lausa til umsóknar starfsstyrki til vísinda- og þróunarverkefna á sviði heilsugæslu. Starfsstyrkirnir geta verið allt frá 1 til 12 mánaða í senn. Upphæð starfsstyrks miðast við fasta upphæð sem svarar til dagvinnulauna styrkþega og er þá tekið mið af menntun og starfsaldri, þó aldrei hærrí en sem svarar dagvinnulaunum yfirlæknis í heilsugæslu. Sé styrkþegi starfandi á heilbrigðisstofnun innan heilsugæslunnar leggur stjórn Vísindasjóðsins til að styrkurinn verði greiddur beint til þeirrar stofnunar. Á móti komi að forsvarsmenn stofnunarinnar sjái til þess að styrkþegi haldi áfram starfi sínu, óbreyttum launum og réttindum, en fái jafnframt tíma til að sinna rannsóknarstörfum á dagvinnutíma. Við mat á umsóknum er lögð áhersla á að rannsóknarverkefnið sé á forsendum heilsugæslunnar. Sé um vísindaverkefni að ræða er einnig lögð áhersla á tengsl rannsakennda við heimilislæknisfræði Háskóla Íslands eða aðra akademíska háskólastofnun í heimilislækningum.

Umsóknir þurfa að berast sjóðnum fyrir 20. apríl næstkomandi og ber að skila rafrænt til Margrétar Aðalsteinsdóttur ritara sjóðsins, Læknafélagi Íslands (Póstfang: magga@lis.is), á eyðublöðum Vísindasjóðs Félags íslenskra heimilislækna ásamt rannsóknar- og fjárhagsáætlunum, eða framgangsskýrslu ef umsækjandi hefur áður fengið styrki úr sjóðnum.

Lög vísindasjóðs eru á heimasíðu FÍH.

Nánari upplýsingar veita Elínborg Bárðardóttir, sími 898 29 54, og Jóhann Ág. Sigurðsson, sími 897 79 19.

F h. Vísindasjóðs Félags íslenskra heimilislækna
Elínborg Bárðardóttir formaður.